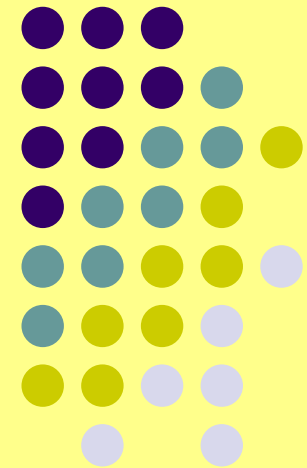
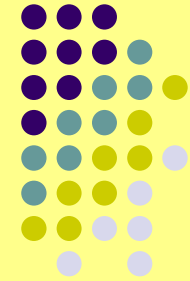


СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

Основни акценти

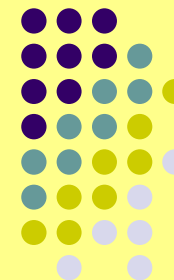


Световни тенденции



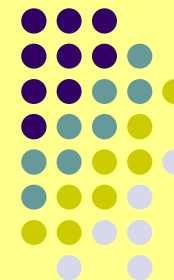
- **Масовизация на висшето образование**
- **Lifelong learning**
- **Висшите училища и пазарът на труда**

Масовизация на висшето образование



- **Проявления**
 - постоянно разширяване на достъпа до висше образование
 - намаляване на периодите на обучение
- **Измерения**
 - Брой студенти: ЕС (25 членки) – около **17 млн. студенти (3,7%** от населението), България – около **244 000 студенти (3,2%** от населението)
 - Брой обучаеми след средно образование между 20 и 24 години като % от общия брой население в тази възраст:
ЕС (25 членки) – **57%**, САЩ – **81%**, България – **34%**
- **Изводи**
 - Големият брой студенти, съответно специалисти с висше образование не е проблем за страната
 - Необходимо е създаването на възможност за 3-годишни бакалавърски програми

Lifelong learning (1)



- **Перспективи пред Европа**

До 2030 г. (по данни на ЕС):

- почти **14 млн.** повече възрастно население
- **9 млн.** по-малко млади хора
- **2 млн.** по-малко обучаващи се общо в системата на началното професионално образование (на училищно ниво) и в системата на висшето образование – при запазване на сегашния обхват на системите
- около **72 млн.** европейци с ниска или почти никаква квалификация (броят им е равен на населението на Франция, Ирландия и всички прибалтийски страни, взети заедно)

- **Състояние днес**

Участие във форми на ученето през целия живот: между 30 и 34 години – ЕС-25 – 4,1%, САЩ – 7%; между 35 и 39 години – ЕС (25 членки) – 1,8%, САЩ – 4,9%

Lifelong learning (2)



- **Изводи**

- Университетът в XXI век е натоварен с нова функция – предоставяне на широк спектър от курсове за повишаване на квалификацията

- Ученето през целия живот открива нови възможности пред висшите училища

Висшите училища и пазарът на труда



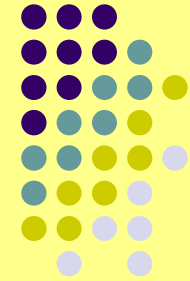
- **Кой пазар**

- Пазарът “днес” или пазарът “утре”
- Пазарът на България или пазарът на ЕС

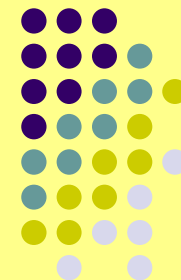
- **Извод**

- “Социалното инженерство” при подготовката на кадри в условията на свободното движение на работна сила е илюзия
- Държавата запазва регулативната си функция, но не може да изкриви пазара

Предизвикателства пред висшето образование

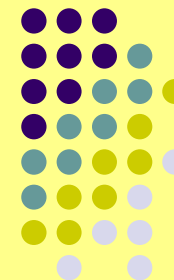


1. Моделът на финансиране
2. Управлението на висшите училища
3. Институциите, предоставящи висше образование и тяхната структура
4. Академичният състав
5. Качеството на висшето образование
6. Висшите училища като научни центрове
7. Мобилността



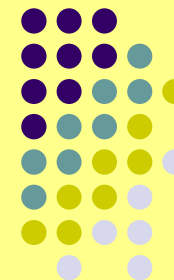
Нов модел на финансиране, стимулиращ конкуренцията и развитието

Европейски процеси

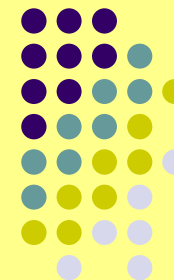


- **Недостатъчно финансиране**
 - общо публични разходи: ЕС (25 членки) – средно **1.2%** от БВП, Канада – **2.3%**, САЩ – **2.6%**
 - разходи за един студент: ЕС (25 членки) – средно **8 600 евро**, САЩ – около **20 000 евро**
- **Зависимост от държавата**
 - частно финансиране: ЕС-25 – средно **0.1%** от БВП, САЩ – **1.4%**, Южна Корея – **2.4%**

Къде сме ние



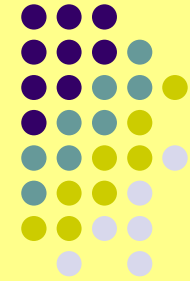
- **Общо публични разходи за висше образование – около 0,8% от БВП (БВП за 2006 г. – 46,6 млрд. лв., ръст спрямо 2005 г. 5,3%). Държавна субсидия за висшите училища (2006 г.) – 262.5 млн. лв. (0,58% от БВП)**
- **Издръжка на един студент в държавните висши училища за 2006 г. – средно 2307 лв. (без социални разходи – 1930 лв.)**
- **Приходи от такси в държавните висши училища за 2006 г. – 95.8 млн. лв.**



Принципи на новия модел

- **Увеличаване на общия размер на публичните средства за висше образование**
 - % от БВП за образование (според бюджетната прогноза за 2006 – 2009 г.) – 4,2%. Като абсолютна стойност – за 2007 г. – 2 138.2 млн. лв., за 2008 г. – 2 338.2 млн. лв., за 2009 г. – 2 548.7 млн. лв.
 - държавна субсидия за висшите училища – за 2007 г. – 254.7 млн. лв., за 2008 г. – 263.4 млн. лв., а за 2009 г. – 287.1 млн. лв., т. е. годишно нарастване с около 22-24 млн. лв.
 - изключване на приходите от такси от общия разходен таван за образование или възможност за увеличаване на този таван с техния размер
- **Модел, базиран на такси, определяни от висшите училища при регулиран от държавата максимален размер**

Нови моменти

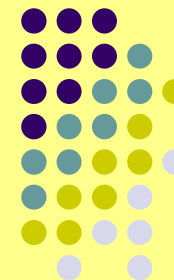


- **Висшите училища приемат и обучават студенти, без да надхвърлят капацитета си според институционалната акредитация**
 - свободен капацитет в държавните висши училища – около 50 000 (брой ученици, които завършват 12 клас през 2007 г. – около 80 000)
- **Висшите училища сами определят таксите за обучение при:**
 - определен от държавата максимален размер
 - възможност за диференциация и освобождаване
 - задължение за публикуване в определен срок – размер, начин на заплащане, подлежат ли на промяна в хода на следването
 - задължение да посочат какви услуги покрива таксата

Гаранции за запазване на достъпа до образование

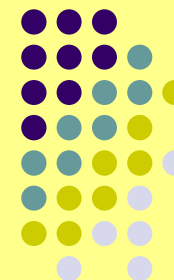


- **Система за социално подпомагане на студентите**
 - стипендии – изясняване на съотношението със студентските заеми
 - общежития – програма за изграждане и поддържане на студентските общежития, в т. ч. чрез форми на публично-частно партньорство
- **Система за кредитиране на студентите**
 - отпускане от търговските банки
 - облекчени условия и ред
 - държавен гаранционен фонд



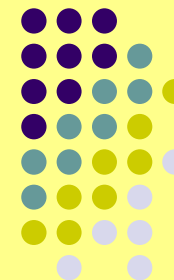
Очаквани резултати

- **Конкуренция между висшите училища**
 - при привличането на студенти
 - при определянето на таксите за обучениеКато резултат: преосмисляне на приемните изпити
- **Увеличаване на приходите на висшите училища**
- **Решение на въпроса за обучението на студенти от държавите членки на ЕС**
- **Намаляване на натиска за създаване на нови висши училища**



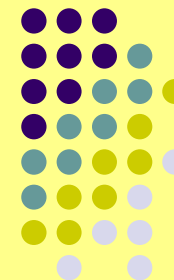
По-ефективно и прозрачно управление

Принципи



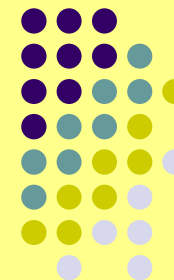
- **Висшите училища са автономни институции**
 - Засилване на автономията във финансовата сфера
- **Висшите училища са публични институции**
 - Създаване на допълнителни механизми за публичност и прозрачност на управлението
 - Осигуряване на относителна независимост на ректора и академичното ръководство по отношение на преподавателите и служителите във висшето училище

Основни моменти (1)



- **Създаване на колективни органи с участието на външни спрямо висшето училище лица (съвети на настоятелите)**
 - **Състав:** 9-15 членове – бивши ректори, работодатели, големи дарители, публични личности, представител на студентите и др.
 - **Процедура за съставяне:** $\frac{1}{2}$ – от академичния съвет по предложение на ректора, $\frac{1}{2}$ – от министър-председателя по предложение на министъра на образованието и науката. Университетският омбудсман е член на съвета по право
 - **Функции:** произнасят се по общи въпроси, свързани с развитието на висшето училище и с административното и финансовото управление

Основни моменти (2)



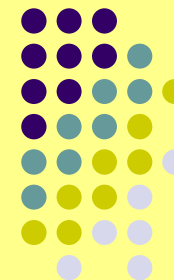
- **Избиране и освобождаване на ректор**

- Запазване на реда за избиране от общото събрание. Подписване на договора от министъра на образованието и науката/министър-председателя, който няма право да откаже при законосъобразен избор

- Законова забрана за предсрочно освобождаване на ректора освен при наличие на изрично предвидени в закона основания

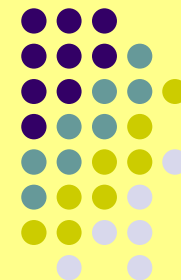
- Предвиждане на възможност за повече от два мандата – по предложение на общото събрание и при покриване на критерии за добро управление

- Уреждане на възможност за свикване на общото събрание по инициатива на министъра на образованието и науката при констатиране на системни нарушения на закона



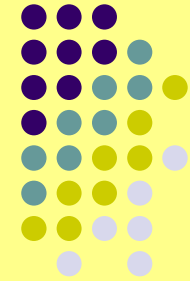
Основни моменти (3)

- **Възможност ректорът да назначава помощник-ректор по административните и финансовите въпроси**
 - може да не бъде от преподавателския състав
- **Избор на университетски омбудсман**
 - студент, избран от студентите
 - може да сезира органите за управление с жалби и молби на студентите
 - член по право на съвета на настоятелите
- **Задължение за публикуване на годишник с финансовите и натуралните показатели на висшето училище**



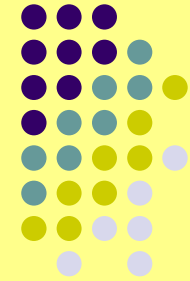
Оптимален брой институции за висше образование с оптимизирана структура

Основни моменти (1)

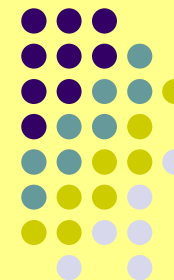


- Ограничаване на броя на изнесените структури за сметка на концентрация на ресурсите в основния кампус
 - Финансиране на висшето училище, а не на основни звена и изнесени структури
- Стимулиране на формите на сдружаване на висши училища – на регионален или друг принцип
- Изрична забрана за провеждане на обучение извън висшите училища, както и от висшите училища, но извън съответните основни звена и изнесени структури, за които е получена акредитация

Основни моменти (2)

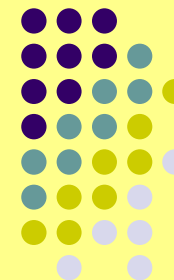


- Възможност на висшите училища сами да определят вътрешната си структура при спазване на определени условия
- Обучение на студенти само от създадени по съответния ред висши училища и основни звена, само в акредитирани професионални направления и в степени, за които е получена акредитация



По-мотивиран академичен състав

Образователната и научна степен “доктор”



- **Състояние**

- брой на лицата със степен “доктор” на 1000 души население – ЕС (25 членки) – **12,2**; България – **8,3**

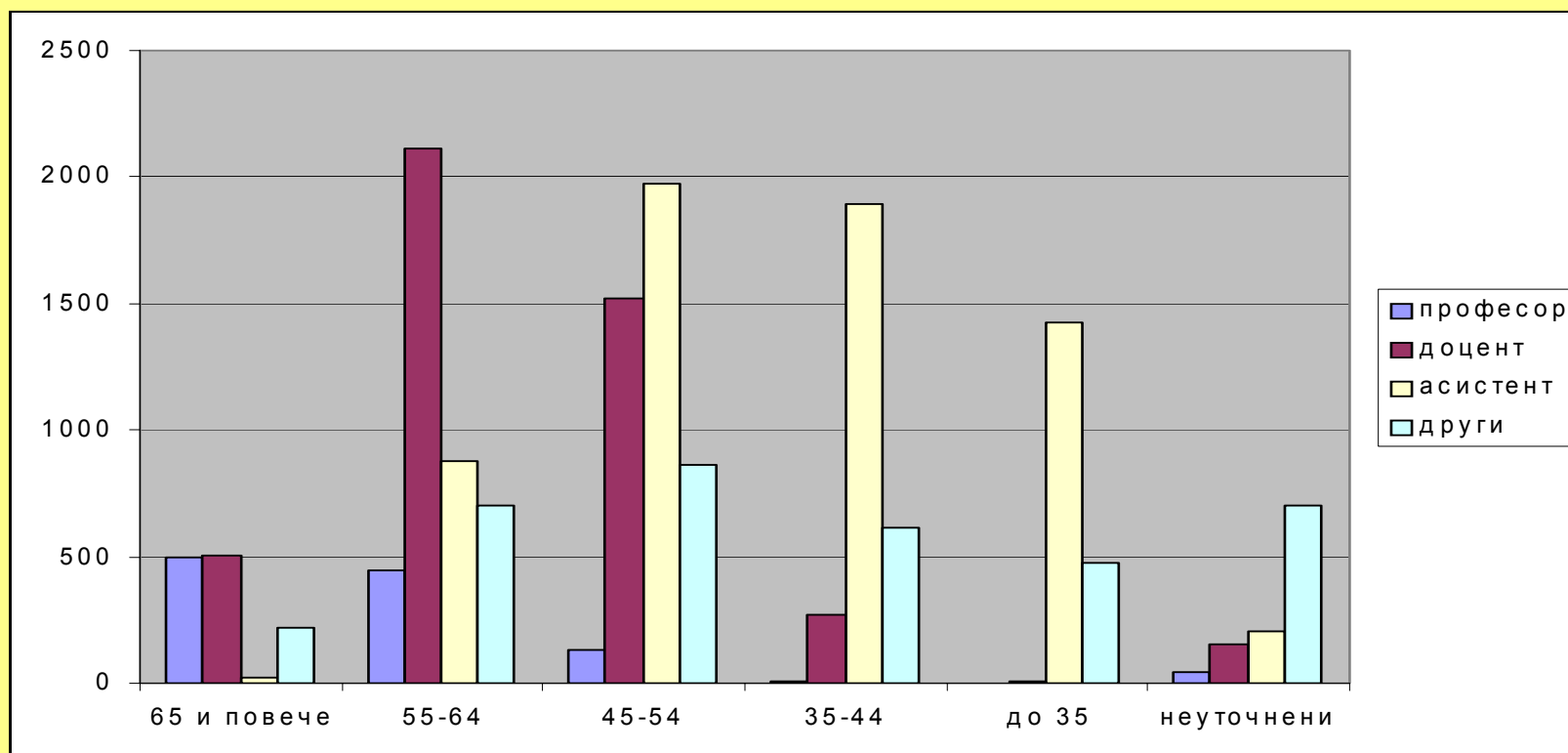
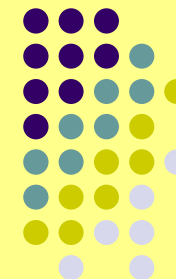
- брой на лицата със степен “доктор” като % от населението – ЕС (25 членки) – **1,2%**; България – **0,8%**

- в България **под 50 %** от приетите докторанти придобиват докторска степен в срок

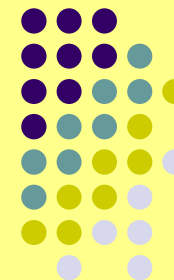
- **Предложение**

- Децентрализация на процедурата за придобиване на образователна и научна степен “доктор” – присъжда се от обучаващата институция

Състояние на академичния състав (1)

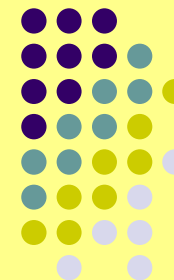


Състояние на академичния състав (2)

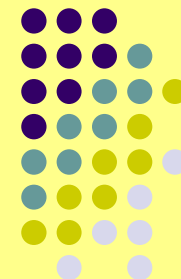


години	професор	доцент	асистент	други
65 и повече	494	507	24	220
55-64	446	2109	879	703
45-54	131	1524	1973	859
35-44	10	273	1890	615
до 35	0	8	1422	474
неуточнени	45	155	205	702

Научните звания и научната степен “доктор на науките”



- **Нови моменти на процедурата**
 - Запазване на орган, подобен на президиума на ВАК, който да осъществява административни функции и контрол за законосъобразност
 - Регистър (“листа”) на възможните арбитри – всички хабилитирани лица от същото и от сродни професионални направления
 - Присъждане на званието/степената от решаващо жури ad hoc - 7/9 члена, определяни на случаен принцип
 - Явно гласуване, мотивиране на позицията
 - Предварително публикуване на рецензиите в интернет
- **Публичен регистър на лицата, притежаващи научни звания и научни степени**



Надеждни системи за оценка на качеството

Оценка на качеството



- **Външна оценка**

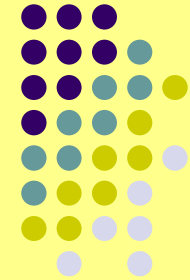
- институционализирана – НАОА, МОН

- неинституционализирана (косвен контрол) – от потребителите на образователната услуга, работодателите, чрез изграждането на рейтинг-скали на висшите училища

- **Вътрешна оценка**

- чрез вътрешните системи за оценяване и поддържане на качеството на обучението и академичния състав

Оценка на качеството от НАОА



- **Засилване на капацитета**

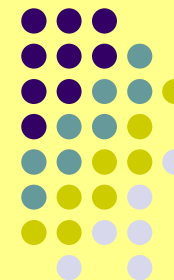
- Разширяване на състава – участие на международни експерти, външни лица, студенти

- Засилване на тежестта на критериите за качество за сметка на формалните критерии при акредитацията

- Осъществяване на ефективен следакредитационен контрол относно: спазване на условията на акредитацията; изпълнение на предписанията, дадени при акредитацията; функциониране на вътрешните системи за оценка на качеството

- Предвиждане на възможност за инцидентен контрол

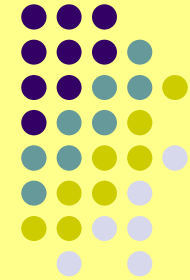
- **Развитие на диференцирана система от санкции**



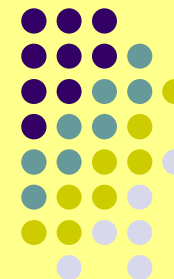
Оценка на качеството от МОН

- Косвен контрол чрез следене на формални параметри – процедури, брой, съотношения
- Има значение при определяне на субсидията на висшите училища
- **Възможни критерии:**
 - реализация на студентите
 - оценка от акредитацията
 - реализиран прием и капацитет на висшите училища
 - съотношение преподаватели/студенти
 - брой докторанти и брой присъдени степени
 - научни публикации и участие в научни проекти
 - наличие на програми и курсове, преподавани на чужд език
 - спазване на закона и условията на акредитацията

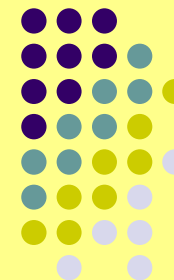
Вътрешна оценка на качеството



- Утвърждаване на писмената форма на изпитване
- Периодичност на проучването на студентското мнение
- Задължение на преподавателите да разработят и да оповестят описание на курса – теми, брой часове, препоръчителна литература, начин на формиране на оценката, вид на изпита и т. н.



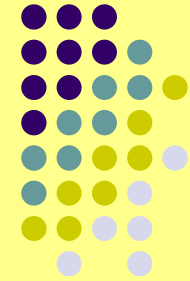
Висшите училища – основни научни центрове



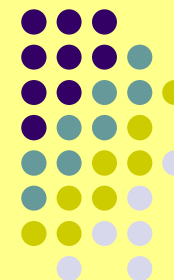
Състояние

- **Общи разходи за научни изследвания**
ЕС (25 членки) – 1,85%, САЩ – 2,7%, Япония – 3%,
България – 0,5 % от БВП, от които 0.4 % – бюджетно финансиране
- **Дял на финансирането от извънбюджетни източници в общите разходи**
ЕС (25 членки) – 1,17%, България – 0,1%
- **Съотношение институционално – програмно финансиране у нас – около 75% : 25%**
- **Размер на средствата за научни изследвания за висшите училища**
ЕС (25 членки) – 2/3 от общите разходи, България – 1/6

Основни моменти



- **Увеличаване на разходите за научни изследвания**
- **Утвърждаване на проектното финансиране**
 - държавна подкрепа за участие в големи международни проекти
 - акцент върху изграждането на научна инфраструктура
 - насърчаване на участието на учени от различни институции в съвместни проекти
- **Концентрация на ресурс в приоритетни за държавата научни направления**

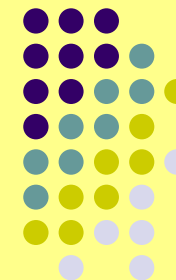


По-добри условия за мобилност

Основни моменти



- Засилване на чуждоезиковото обучение
- Въвеждане на програми и курсове, преподавани на чужд език
- Ефективно прилагане на системата за натрупване и трансфер на кредити
- По-тясно профилиране, елементи на научно търсене и по-голяма практическа насоченост в магистърските програми
- Предвиждане на възможност за 3-годишно бакалавърско обучение
- Бъдещето на образователно-квалификационната степен “специалист по”



Благодаря за вниманието!

